

Die Haghe ^{125 jaar}

September 2015
125e jaargang nr. 5
verschijnt 6 x per jaar

Beschermvrouwe H.K.H. Prinses Beatrix

LEDENBERICHT

Van de voorzitter

Op 2 oktober wordt het 125-jarig bestaan van onze vereniging feestelijk gevierd. Het thema van zowel het jubileumboek *Den Haag in beelden* als de tentoonstelling 'Held op sokkel' in het Haags Historisch Museum – te zien vanaf 3 oktober – is de 'verbeelding' van de geschiedenis in de Haagse openbare ruimte. Een groot aantal standbeelden is opgericht ter herinnering aan belangrijke gebeurtenissen en aan bekende personen, van lang of van kort geleden, zoals Willem van Oranje, Louis Couperus en Aad Mansveld. Maar wat weten we eigenlijk van ze? En wie waren majoor Thomson, Richard Hol of Marie van Bylandt? Weinig mensen zullen zich realiseren dat het ruitersstandbeeld van koning Willem II op het Buitenhof een kopie is van het oorspronkelijke beeld op de Place Guillaume in Luxemburg-stad. En dat het beeld van koningin Wilhelmina in de Paleisstraat tegenover Paleis Noordeinde een roerige ontstaansgeschiedenis kent die niet minder dan vijftig jaar duurde. Jubileumboek en tentoonstelling gaan op deze en andere onderwerpen nader in. Op het symposium worden de beelden vanuit verschillende gezichtspunten benaderd

door de hoogleraar vaderlandse geschiedenis te Leiden Henk te Velde, historicus en winnaar van de Die Haghe Prijs Jan Hein Furnée, de beeldhouwer Loek Bos en de kunsthistorica Liesbeth van Abbe-Keyzer. De schrijvers van het boek zijn ere-lid en redacteur van het Ledenbericht Michiel van der Mast, voorzitter van de Lustrumcommissie Chris Nigten en conservator van het Haags Historisch Museum en bestuurslid Lex van Tilborg. De laatste is ook verantwoordelijk voor de tentoonstelling, samen met Robert van Lit en Rosa Bilkes. Tenslotte wil ik mijn voorganger Diederick Cannegieter noemen die voor het Jaarboek 2015, dat als altijd in december zal verschijnen, een artikel heeft geschreven over de geschiedenis van Die Haghe in de afgelopen vijftig jaar.

Florus Wijsenbeek

AGENDA

12 september
Mozart wandeling

2 oktober
Lustrumviering 125 jaar
Die Haghe

17 oktober
Najaarsledenvergadering

28 oktober
Lezing over leven en werk
van Antoon Molkenboer
door Ineke Goudswaard

31 oktober
Rondleiding St. Antonius
Abt te Scheveningen

PostNL
Port Betaald

Najaarsledenvergadering

De Najaarsledenvergadering van de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe wordt op zaterdag 17 oktober om 11.15 uur gehouden in de Schutterszaal van het Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7. Vanaf 11.00 uur inloop en koffie in het museumcafé.

Agenda

1. Opening
2. Mededelingen
3. Verslag van de Voorjaarsledenvergadering van 21 maart 2015 (zie het Ledenbericht van juli 2015)
4. Begroting 2016, de stukken worden ter vergadering uitgereikt en zijn vanaf zaterdag 3 oktober op te vragen bij de penningmeester, tel. 070-3686921 of via ebdevries@xs4all.nl
5. Bestuursamenstelling
6. Overzicht activiteiten
7. Jaarboek 2015 door de redactievoorzitter en erelid Kees Stal
8. Voorstel voor een fusie tussen de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe en de Vereniging van Vrienden van de Stichting Haags Historisch Museum met als streefdatum 1 januari 2016
 - Toelichting op het fusievoorstel
 - Statutenwijziging om invulling te geven aan de fusie
 - Voorstel voor de samenstelling van het bestuur na de fusieDe bijbehorende stukken zijn twee weken voor de vergadering op te vragen bij de penningmeester, tel. 070-3686921 of via ebdevries@xs4all.nl en zullen op onze website www.haagsegeschiedenis.nl worden geplaatst onder 'nieuws'.
9. Rondvraag
10. Sluiting

Na afloop van de vergadering zal dr. Irma Thoen een lezing houden over het dagboek van David Beck. Dit unieke historische document uit 1624 behoort tot de collectie van het Haags Gemeentearchief. Irma Thoen zal ook vertellen over het project rondom het dagboek: 'Odilia's Wereld'. Odilia is het zusje van David Beck. Zij woonde in 1624 in de Hoogstraat in Den Haag bij haar broer David Beck en diens kinderen, Adriaan en Sara. De wereld van Odilia wordt in 2015 en 2016 op verschillende manieren tot leven gewekt.

Activiteiten voor de leden

Mozart in Den Haag

Wolfgang Amadeus Mozart

Er is zo enthousiast gereageerd op het Mozart programma in het vorige Ledenbericht, dat de wandeling en ontvangst op 10 september al volgeboekt zijn. Wel is er nog plaats voor de wandeling op zaterdag 12 september. Onder leiding van een deskundige gids wordt u langs de diverse locaties gevoerd die een rol hebben gespeeld tijdens het

verblijf van Mozart in Den Haag. Introducees zijn ook welkom.

Datum: zaterdag 12 september

Aanvang: 14.00 uur

Locatie: Nutshuis, Riviervismarkt 5

Kosten: 10 euro, introducees 13 euro

Aanmelden: via aanmeldendiehaag@hotmail.com of 06-22123039

U dient uw financiële bijdrage van te voren over te maken op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe

Uw aanmelding is pas definitief na ontvangst van het geld, in volgorde van binnenkomst.

Tweeluik over het mozaïek in de Antonius Abtkerk

Bezoek kerk

In de R.K. St. Antonius Abt te Scheveningen is het grootste mozaïek ten noorden van de Alpen te bewonderen, 12 meter breed en 17 meter hoog, tussen 1925 en 1930 gemaakt door een internationaal team onder leiding van kunstenaar Antoon Molkenboer. Met het mozaïek wilde men de cholera-epidemie van 1848 in Scheveningen herdenken die veel slachtoffers had geëist en door een bidstonde zou zijn bedwongen. Op het mozaïek zijn biddende Scheveningers te zien, komen dode bomen weer tot leven, terwijl zij een triomferende Christus naar de zon lijken te dragen. Het mozaïek is niet alleen overweldigend door zijn grootte maar ook door zijn kleurenpracht. Verder zijn er nog twee aparte kapellen geheel in mozaïek uitgevoerd, is er prachtig bronswerk te zien, glas in lood ramen die ook door Molkenboer zijn ontworpen en is het interieur rijk voorzien van verschillende soorten marmer. Alle onderdelen zijn op elkaar afgestemd in een unieke expressionistische stijl met art deco elementen waardoor de kerk de status van Rijksmonument heeft verkregen. De Stichting Vrienden van de Abt wil u graag rondleiden in hun prachtige kerk; introducees zijn ook welkom. Houdt u er wel rekening mee dat in geval van onverwachte familiegebeurtenissen binnen de parochie (bijvoorbeeld een begrafenis) deze altijd voorrang krijgen en de rondleiding kan worden verzet.

Mozaïek, ontworpen door Antoon Molkenboer

Datum: zaterdag 31 oktober

Aanvang: 11.00 uur

Locatie: Scheveningseweg 233

Kosten: 4 euro, introducees 6 euro

Aanmelden: via aanmeldendiehaag@hotmail.com of 06-22123039

Na ontvangst van uw bijdrage op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe zal uw deelname worden bevestigd.

Lezing

Antoon Molkenboer (1872-1960) groeit op in een kunstzinnige familie met een groot en internationaal netwerk in de kunstwereld. Hij krijgt een opleiding bij de (latere) Rijksacademie voor Beeldende Kunst in Amsterdam waar zijn vader directeur is. Aanvankelijk houdt hij zich voornamelijk bezig met het ontwerpen van affiches, decors en historische kostuums en werkt hij samen met de groep Symbolisten onder wie Derkinderen en Toor-

op. Een belangrijke periode in zijn carrière vangt aan als hij begin twintigste eeuw wordt gevraagd ontwerpen te maken voor de studentenlustra in Leiden, Utrecht en Delft, die onder zijn leiding uitgroeien tot luisterrijke manifestaties. Hij kan zijn interesse in historische onderwerpen, sagen en legenden hierdoor verder ontwikkelen en als hij op studiereis naar Italië gaat, raakt hij diep onder de indruk van de Byzantijnse mozaïeken aldaar. Na een verblijf van vijf jaar in de VS vestigt hij zich in 1910 in Den Haag waar hij besluit zich vooral met religieuze (katholieke) monumentale kunst bezig te gaan houden. Hij krijgt diverse grote opdrachten in onze stad (zoals het Zonnemozaïek in de Daltonschool) waarvan die voor de Antonius Abt zijn magnum opus zal worden. Molkenboer krijgt ook opdrachten uit het buitenland, kan zijn werken daar regelmatig exposeren maar begint in ons land steeds meer kritiek te krijgen, omdat hij weigert met de moderne kunststromingen mee te gaan. Hij blijft tot hoge leeftijd werkzaam en zich verzetten tegen de kritiek maar zal na zijn dood snel in vergetelheid raken.

Ten onrechte vond kunsthistorica Ineke Goudsward, die de beschikking kreeg over veel nieuw archiefmateriaal. Tijdens haar lezing zal zij nader ingaan op het leven en werk van deze boeiende man, waarbij ook unieke foto's en documenten getoond zullen worden. De lezing is vóór het bezoek aan de kerk gepland zodat u daarna nog meer van de rondleiding daar zult kunnen genieten. U dient zich voor beide activiteiten apart aan te melden. Introducees zijn ook welkom.

Datum: woensdag 28 oktober

Aanvang: 15.00 uur

Locatie: Haags Historisch Museum

Kosten: 4 euro, voor introducees 6 euro

Aanmelden: via aanmeldendie Haghe@hotmail.com of 06-22123039

Na ontvangst van uw bijdrage op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe zal uw deelname worden bevestigd.

Tentoonstellingen

Held op sokkel

Standbeeld van Aad Mansveld door Loek Bos, 2007 (Foto Jan Klop)

Van 3 oktober 2015 tot en met 24 januari 2016 wordt in het Haags Historisch Museum de tentoonstelling 'Held op sokkel' gehouden, als onderdeel van de viering van het 125-jarig bestaan van Die Haghe. De expositie gaat in op de vraag wat iemand tot held maakt. Een tiental helden van

wie een standbeeld in Den Haag te vinden is, wordt belicht; van Willem van Oranje tot Nelson Mandela en van Louis Couperus tot Aad Mansveld. Voorwerpen, schilderijen, filmmateriaal, foto's en verhalen maken duidelijk hoe zij in de loop der tijd zijn verbeeld en vereerd. Ook het hedendaagse heldendom komt aan bod. Wie verdient er tegenwoordig een standbeeld en in welke vorm?

In Museum de Gevangendoor vindt tegelijkertijd de kleine presentatie 'Held achter tralies' plaats, over helden die in het gevang terecht kwamen vanwege hun (politieke) ideeën of vanwege het begaan van strafbare feiten.

Het Wereldwonder van Scheveningen

Nog tot en met 20 september kunt u zich naar Muzee Scheveningen spoeden om er een tentoonstelling over 350 jaar Scheveningseweg te bekijken.

De Scheveningseweg is een bijzondere weg. Hij werd 350 jaar geleden aangelegd en was de eerste verharde buitenweg in Holland. Bijzonder is ook dat hij vrijwel volledig zijn oorspronkelijke karakter heeft behouden. De weg voerde van Den Haag naar het toen nog apart gelegen vissersdorp Scheveningen. Tussen beide plaatsen lag een zandige en ontoegankelijke wildernis. Dat mensen in staat waren daar in 1665 een goed begaanbare en lommerrijke weg aan te leggen, gold als een waar wereldwonder. Den Haag werd daarvoor in één keer stad aan zee.

In de expositie wordt aandacht besteed aan de resultaten van archeologisch onderzoek naar de voorlopers van de Scheveningseweg in de Romeinse tijd, naar de plannen voor aanleg van de nieuwe straatweg en de aanleg zelf, dwars door een zeer geaccidenteerd duinterrein. Ook de tol en het tolhek, de ontsluiting van Scheveningen en veranderingen in het gebruik van de weg komen uitgebreid aan de orde. Aan de hand van kaarten, schilderijen, prenten, foto's, archiefstukken en toelichtende teksten wordt een boeiend beeld geschetst van de lange historie van de Scheveningseweg.

De dichter-diplomaat Constantijn Huygens (1596-1687) staat bekend als bedenker van de Scheveningseweg. Volgens het gangbare verhaal maakte hij het ontwerp, zo gedurfd en nieuw dat hij eerst alleen maar ongeloof en tegenstand ontmoette. Pas na lange tijd bleek er belangstelling voor. Het plan werd toen weer uit de kast gehaald en in de herfst van 1665 was de weg klaar, conform Huygens' ontwerp.

Nieuw onderzoek van gastconservator Kees Stal toont echter aan dat dit verhaal een mythe is. Niet Huygens leverde het ontwerp. Dat werd gemaakt door landmeter Johan van Swieten, die ook de leiding had over het werk dat een technisch hoogstandje was. Bovendien was Huygens niet de enige die zich inspande voor een goede verbinding tussen Den Haag en de kust. Wel was hij een visionair die geloofde in vooruitgang en maakbaarheid en maakte hij uiteindelijk de politieke geesten rijp voor de aanleg van de weg.

C. Elandts, De Scheveningseweg in 1681 (coll. Haags Gemeentearchief)

Na de voltooiing schreef Huygens in 1667 het gedicht *De Zee-straet*, waarin hij de nieuwe weg in 1024 versregels bewierookte en vooral zijn eigen inbreng niet vergat.

Cineast Bob Entrop maakte een documentaire over de Scheveningseweg, die doorlopend op de tentoonstelling is te zien. In deze

visuele ontdekkingstocht komen onder anderen burgemeester Jozias van Aartsen en Paul van Vliet aan het woord. Uniek historisch beeldmateriaal, een tramrit met lijn 8 uit 1926 en het lied 'De zomertram van Scheveningen' doen het verleden weer herleven. Na het zien van deze film zal iedereen met een ander gevoel over de Scheveningseweg rijden.

Haagse gebroeders Verveer herontdekt

Voor liefhebbers van Haagse kunst in de negentiende eeuw is er tot en met 1 november in het Joods Historisch Museum in Amsterdam een bijzondere tentoonstelling over Salomon, Maurits en Elchanon Verveer. De drie broers waren markante en bekende personen binnen de Haagse, nationale en internationale kunstwereld. Tegenwoordig zijn ze nagenoeg onbekend bij het grote publiek. Hun werk is nu voor het eerst samen in een expositie te zien.

Salomon Verveer (1813-1876), de bekendste van de drie broers, had al op jonge leeftijd succes als schilder. Hij verkocht zijn werk goed, onder anderen aan koning Willem II en Willem III, en aan de Franse keizer Napoleon III. Hij maakte vaak reizen naar binnen- en buitenland, waarbij hij het ideale landschap wilde vinden ter inspiratie voor zijn schilderijen. Salomon schilderde rivierlandschappen en stadsgezichten, en ook vissersdorpen als Scheveningen en Katwijk aan Zee waren geliefde onderwerpen voor hem. Verder was hij vooral heel succesvol met zijn schilderijen van jodenbuurten.

Maurits Verveer (1817-1903) begon zijn carrière in de kunst als schilder, maar al gauw gooide hij het roer om en richtte hij zich op de fotografie. Hij specialiseerde zich in portretfotografie. Naast bekende Nederlanders als Geertruida Bosboom-Toussaint en David Bles, fotografeerde hij ook leden van het Koninklijk Huis, onder wie prinses Wilhelmina vlak na haar geboorte. Hij groeide uit tot een van de succesvolste en bekendste Nederlandse portretfotografen in de negentiende eeuw.

Elchanon Verveer (1826-1900), de jongste van de drie, was net als Salomon succesvol als schilder. De stijl van zijn werk bevindt zich tussen de romantiek en de Haagse School in. Aanvankelijk maakte hij geromantiseerde taferelen van kinderen aan het strand, maar hij werd vooral bekend met werk waarop hij het harde bestaan van de vissersbevolking vastlegde. Elchanon maakte ook treffende karikaturen van

S. Verveer, *De Groenmarkt in Den Haag, 1860 (part. coll.)*

onder anderen kunstenaars Jozef Israëls en Jacob Maris. Mede dankzij de emancipatie van joden in de negentiende eeuw konden de broers Verveer zich ontwikkelen tot de eerste professionele en succesvolle joodse kunstenaars in Nederland. Daarnaast waren ze ook populaire leden van Pulchri Studio in Den Haag en Arti et Amicitiae in Amsterdam. Met name Salomon had de reputatie zeer geestig te zijn, hij was dé gangmaker tijdens biljartavonden en verkleedpartijen. De broers bleven, net als hun vier zussen, ongehuwd en kinderloos. Het grootste deel van hun leven woonden zij met elkaar onder één dak en deelden zij een atelier.

Bij de tentoonstelling verschijnt de monografie *De Gebroeders Verveer. Haagse meesters van de romantiek*, geschreven door Christiaan Lucht en anderen, uitgegeven door Walburg Pers.

Nieuwe leden

Mevrouw J.C. de Bruin, de heer A.J.C. de Groot, mevrouw S.F. Jonas, de heer J.P.R. de Jonge, de heer A.A. van Leeuwen, de heer en mevrouw L. Plugge, mevrouw M.E. Spliethoff, de heer A.W. van der Togt en de heer P.P.C. Vernimmen.

Het bestuur van Die Haghe is als volgt samengesteld:

Voorzitter
drs. F.A. Wijsenbeek

Secretaris
mw. drs. W. Goudswaard
tel: 070-3602894

Penningmeester
ir. E.B. de Vries

Leden
mw. E. Zantvoort
drs. L.A.F.H. van Tilborg
mw. drs. J.M. de Vries

Secretariaat
Valkenboslaan 5
2563 CD Den Haag
e-mail: inekegoudswaard@gmail.com

Financiën
Storting op giro 71791
(IBAN:
NL49 INGB 0000 0717 91)
t.n.v. *Geschiedkundige Vereniging Die Haghe*

Info ledenadministratie en opgave nieuwe leden
ir. E.B. de Vries
Margrietstraat 9
2555 PT Den Haag
ebdevries@xs4all.nl

Redactieadres Ledenbericht
Balistraat 32
2585 XT Den Haag
e-mail: michiieldvmast@gmail.com

Redacteur Ledenbericht
drs. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:
www.haagsegeschiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe
Voor aanwijzingen auteurs en inzenden van kopij:
V.L.C. Kersing, Dienst Stadsbeheer Afdeling Archeologie, Postbus 12651, 2500 DP Den Haag, tel. 070-3536633, e-mail victor.kersing@denhaag.nl

Contributie/Opzegging
Bij opzegging van het lidmaatschap in de loop van het verenigingsjaar blijft de contributie voor dat jaar verschuldigd. Zie Statuten op website Die Haghe.